

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

RK ./ riksåklagaren m.fl., ang. försök till grov utpressning

(Hovrätten för Västra Sveriges dom den 23 december 2015 i mål B 4918-15)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren ska svara skriftligen på överklagandet.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och anser att det inte finns skäl för prövningstillstånd i målet.

Bakgrund

RK har mot sitt nekande dömts för försök till grov utpressning av MJ. Påföljden har bestämts till fängelse 1 år och 2 månader.

Det åtal som låg till grund för hovrättens dom lyder enligt följande.

RK, [TM] och eventuellt ytterligare okänd person har gemensamt och i samråd och samförstånd i trakten av Kungsbacka och i Göteborg försökt att med hot om brottslig gärning tvinga MJ att överlämna 250 000 kronor.

Omkring den 22 augusti 2015 har okänd person per telefon till MJ uppgett att MJ är ”bötdad” med 250 000 kronor som MJ ska betala för [BM:s] misstag.

RK har omkring den 26 augusti 2015 sökt upp MJ och uppgett att han ska ”böta” en större summa pengar. RK har vid detta tillfälle uttalat förtäckta hotelser riktade mot MJ och hans familj genom att uppge var MJs fru, barn och föräldrar bor samt när dessa är födda samt genom att berätta var MJs bostad är belägen och att de sett Johanssons hustru i trädgården. RK har även i augusti 2015 till MJ uttalat att MJs familj skulle plockas och att han ville knivhugga MJ.

[TM] har omkring den 26 augusti 2015 per telefon uppmanat MJ att överlämna 100 000 kronor samt uppgett plats där detta ska ske.

[TM] har omkring den 26 augusti 2015 vid sammanträffande med MJ uppmanat Johansson att betala eftersom det är livsfarliga människor som kräver honom.

[TM] har omkring den 31 augusti 2015 per telefon haft kontakt med MJ och instruerat honom om hur överlämnandet av pengar ska ske. Överlämnandet hade inneburit skada för MJ och vinning för RK.

Hoten har varit ägnade att hos MJ framkalla allvarlig fruktan för egen och annans säkerhet till person.

Fara för brottets fullbordan har förelegat eller ha varit utesluten endast på grund av tillfälliga omständigheter.

Fullbordat utpressningsbrott hade varit att bedöma som grovt då hotet avsett allvarligt våld och även inneburit hot att utöva allvarligt våld mot MJs närstående samt då flera personer agerat gemensamt och då kravet avsett betydande belopp.

Fullbordat brott hade inneburit skada och vinning.

Tingsrättens dom

Tingsrätten, som lade MJs uppgifter till grund för sin bedömning, har i sina domskäl uttalat bl.a. följande.

Det kan inledningsvis konstateras att en rad av omständigheterna i målet är ostridiga. RK har medgett att han omkring den 26 augusti i år sökte upp MJ på restaurang Ponde i Onsala för att diskutera de pengar MJ lånat av honom. Vidare har [TM] inte förnekat att han under de följande dagarna haft kontakt med MJ både via telefon och vid ett personligt möte. [TM] har därutöver medgett att han tre till fyra gånger uppmanat MJ att betala och att han kan ha sagt att MJ måste betala eftersom det annars kan hända något. Att [TMs] uppmaningar inte utgjort någon form av hot har både [TM] och MJs uppgett i förhör.

MJs, RK och [TMs] berättelser går däremot isär på följande punkter. Om mötet på restaurang Ponde har MJ berättat att RK föste ut honom på uteserveringen och uppgav vad MJ fru, barn, mamma och pappa hette, deras personnummer och var hans fru och barn befann sig. Vidare ska RK dels ha uppgett att han skulle "plocka" MJs fru och barn och att MJ skulle få se på, dels att han ville knivhugga MJ. RK har förnekat att han vid detta tillfälle uttalat några hot eller överhuvudtaget ens nämnt MJs familj.

Angående kontakterna med [TM] har MJ uppgett att [TM] sagt att det var livsfarliga människor han hade att göra med och att han borde betala. Enligt

MJ har [TM] dessutom instruerat honom var pengarna skulle överlämnas. [TM] har förnekat uttalanden om att det var livsfarliga människor det handlade om och att han angett plats för överlämnandet av pengar.

Av central betydelse för bedömningen av en berättelse, som i detta fall en målsägande lämnat, är målsägandens trovärdighet. Faktorer att ta hänsyn till vid en sådan bedömning är exempelvis om målsäganden har en personlig relation till någon av de tilltalade eller om det framkommit motiv för målsäganden att lämna oriktiga uppgifter som medför att trovärdigheten kan ifrågasättas.

Det har inte framkommit någonting som tyder på att MJ skulle ha något som helst motiv att hitta på den berättelse han lämnat. Det har istället framgått att MJ och hans familj avser att flytta ifrån sitt nuvarande boende till följd av det som inträffat. Vidare har MJ av rädsla inte varit närvarande vid huvudförhandlingen utan medverkat via videolänk. Det kan med fog antas att denna rädsla har sin grund i att en av de tilltalade är medlem i MC-klubben Bandidos. Med beaktande härav förefaller det än mer osannolikt att MJ skulle hittat på den berättelse han lämnat varför dessa omständigheter sammantaget leder till att MJ ska tillmätas en mycket hög trovärdighet.

Vad gäller MJs berättelse har den varit klar, logisk och sammanhängande i de väsentliga delarna. Den innehåller inga moment av sådan karaktär som medför att dess tillförlitlighet kan ifrågasättas.

Som alltid i brottmål krävs emellertid stödbevisning för att en målsägandes berättelse ska kunna läggas till grund för domstolens bedömning. Åklagaren har till stöd för MJs berättelse åberopat en rad vittnen. Av [ÅJs] vittnesmål har det framkommit att MJ löpande i anslutning till händelserna berättat om vad som hänt de aktuella dagarna i augusti. Han har därvid fått kännedom om att MJ mottagit samtal där krav framförts och att han träffat en person eller personer på restaurang Ponde och att det då gjordes uttalanden om att de skulle "ta" MJs fru och barn när han såg på.

Av särskild betydelse är att [ÅJ] vittnat om att MJ, när han berättat om denna händelse, varit stressad, forcerad och ostrukturerad. Det har framgått av [ÅJs] vittnesmål att hela kedjan av händelser medfört att MJ varit orolig och nervös. Sammantaget styrker de uppgifter som [ÅJ] lämnat om MJs beteende de aktuella dagarna den berättelse som MJ lämnat.

Även för [BM] har MJ berättat om mötet med RK på restaurang Ponde. Enligt [BM] berättade MJ att RK pratat om MJs fru och barn. [BM] har i sitt vittnesförhör uppgett att han uppfattade det som att MJ "tagit illa vid sig" av detta. Den person som, utöver RK och MJ, befunnit sig på restaurang Ponde är vittnet [ME]. Även om han inte kunnat uttala sig om vad som utspelade

sig på uteserveringen har det framgått att hans uppfattning var att MJ såg skärrad ut när han fick syn på RK. Denna uppgift stämmer således inte överens med RK version av mötet som han beskrev som ”inget otrevligt alls”. [BMs] och [MEs] uppgifter ger istället stöd åt MJs berättelse.

Ytterligare uppgifter av betydelse är de [KP] lämnat i förhör. Han har berättat att han ungefär en vecka efter den 17 augusti i år fick han ett samtal av MJ som ville låna pengar. Enligt [KP] lät MJ vid detta samtal desperat och skärrad vilket stämmer överens med hur MJ beskrivit sitt mående de aktuella dagarna.

Vidare vinner MJ berättelse stöd av de iakttagelser som [P-AN] gjorde den dag då MJ gjorde polisanmälan. Han har i förhör uppgett att MJ gjorde ett väldigt nervöst intryck när han kom in på polisstationen i Kungsbacka. Efter det samtal som MJ hade med [TM] under tiden på polisstationen har [P-AN] uppgett att MJ uppvisade sådan nervositet att han var tvungen att besöka toaletten och att MJ var ”oerhört rädd”. [P-AN] bevittnade även att MJ skakade av rädsla. Vidare har [P-AN] uppgett att han överhörde samtalet mellan MJ och [TM] och att det i detta samtal diskuterades var pengarna skulle överlämnas vilket motbevisar [TMs] uppgifter om att så inte skett.

Under hela huvudförhandlingen har RK ståndpunkt varit att MJ lånat 80 000 kr som han inte betalat tillbaka. Till stöd för detta har RK åberopat förhör med [SJ] och [AL]. Det har av deras förhör framkommit att [SJ] lånade ut 80 000 kr till RK någon gång i början av augusti i år samt att [AL] vid ett tillfälle kört RK till en verkstad och att han då noterat att RK hade med sig en genomskinlig påse med femhundraappar in på verkstaden.

[SJ] och [ALs] uppgifter stödjer i viss mån RK uppgift om att det finns en legal skuld. Emellertid måste deras uppgifter ses i ljuset av den i vissa delar oklara och tveksamma berättelse som Rolands Kovacs lämnat.

Uppgiften om att MJ var skyldig RK pengar är något RK uppgett först under huvudförhandlingen. I inledande förhör strax efter att RK gripits fick han frågan huruvida MJ var skyldig honom pengar. Han uppgav då att MJ inte var skyldig honom några pengar för att sedan snabbt ändra sig och uppge att det fanns en skuld, men att den uppgick till 3 700 kr och rörde en utebliven bilreparation. Någon uppgift om en skuld på 80 000 kr framkom inte. Inte heller vid häktningsförhandlingen uppgav RK någonting om en skuld på 80 000 kr. Vid huvudförhandlingen har RK förklarat detta agerande med att ”allt var så fult bara” och att han hade ”dåliga erfarenheter” av polisen. Förklaringarna är inte bara svårtolkade, utan även anmärkningsvärda eftersom det för RK, för det fall det förelegat en legal skuld, enbart vore fördelaktigt att berätta om skulden och på så sätt bringa klarhet i saken. Till saken hör att det heller inte framgått annat än att RK endast träffat MJ vid

ett par tillfällen i verkstaden att de alltså inte haft någon djupare vänskaplig relation. RK berättelse förefaller därför märklig även på så sätt att han lånade ut 80 000 kr kontant till MJ utan att de upprättade några lånehandlingar eller kom överens om ett exakt datum då lånet skulle vara återbetalat. Tillsammans väcker dessa omständigheter så pass starka tvivel att RK berättelse inte kan bedömas på annat sätt än som en uppenbar efterhandskonstruktion som inte förtjänar någon tilltro. I och med denna bedömning kan följaktligen inte de uppgifter som [SJ] och [AL] lämnat heller tillmätas någon betydelse.

Med beaktande av MJs mycket höga trovärdighet och tillförlitliga berättelse i kombination med vad ett flertal vittnen uppgett om MJs beteende i anslutning till händelserna är det ställt bortom rimligt tvivel att det gått till på det sätt åklagaren angett i åtalet. Det är alltså MJs berättelse som läggs till grund för bedömningen.

Hovrättens dom

Även hovrätten lade MJs uppgifter till grund för sin bedömning. Hovrätten har i sina domskäl därvid uttalat bl.a. följande.

RK har försökt pressa MJ på pengar

Den nya utredning som lagts fram i hovrätten har syftat till att visa att MJ den 20 augusti 2015 skulle ha erkänt en skuld till RK samt att MJ den 29 augusti 2015 inte nämnt något för [TM] om att han skulle blivit hotad av RK den 26 augusti 2015. Hovrätten konstaterar att [TM], som var medåtalad vid tingsrätten, lämnat dessa uppgifter först i hovrätten. Hans uppgifter får därför värderas med stor försiktighet. Samma försiktighet är påkallad vid värderingen av RK i hovrätten lämnade uppgifter. I likhet med tingsrätten anser hovrätten att MJs uppgifter får sådant stöd av den övriga utredningen att de framstår som såväl trovärdiga som tillförlitliga. Den bevisning som förts fram i hovrätten förändrar inte denna bedömning. MJs uppgifter ska därför läggas till grund även för hovrättens bedömning. Genom dessa uppgifter är det utrett att RK försökt att utpressa MJ på det sätt som påstås i den justerade gärningsbeskrivningen. Som tingsrätten funnit är brottet att rubriceras som grovt.

Överklagandet till Högsta domstolen

RK yrkar att åtalet och målsägandens skadeståndstalan ska ogillas. I allt fall att han ska ådömas en icke frihetsberövande påföljd eller att straffet ska sättas ned.

Han gör i första hand gällande att det finns grund för resning i målet då kompletterande förundersökningsåtgärder enligt honom visar att målsäganden inte är trovärdig. Han gör också gällande att det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att Högsta domstolen prövar hans överklagande.

RK anför därvid bl.a. följande. Efter att förundersökningen har kompletterats med bankuppgifter som utvisar att det den 20 augusti 2015 skett en betalning om 195 kr med MJ kreditkort på Pizzeria del Piero är det visat att MJ inte varit sanningsenlig när han vid tilläggsför i hovrätten uppgett att han inte varit på Pizzeria del Piero den 20 augusti 2015. MJ är därför inte trovärdig och hans berättelse ska därför inte ligga till grund för bedömningen av åtalet. Den nya bevisningen ger istället stöd åt hans egen berättelse om en legal skuld och att MJ den 20 augusti 2015 erkänt skulden till honom. Utöver detta vill han anförda att MJ haft motiv för att ljuga. Han har blivit av med en skuld om 100 000 kr och också därutöver fått skadestånd.

Grunderna för min inställning

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 1 rättegångsbalken får prövningstillstånd meddelas endast om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen (prejudikatdispens).

Enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken får prövningstillstånd också meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag. (Extraordinär dispens).

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken får resning beviljas, om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats återopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikänts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln). Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet, får resning enligt samma punkt beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln).

En utgångspunkt för prövningen är det s.k. nyhetskravet. Det kravet innebär att det i princip ska vara fråga om omständigheter eller bevis som inte prövats i målet. Resning kan därför inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering.

Welamson-Munck konstaterar att oriktig bevisvärdering i och för sig inte utgör resningsgrund. Det nya materialet måste alltså ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan emellertid inte ens teoretiskt anges generellt. Det är nämligen klart, att det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den tidigare förebringade bevisningen. Ju mera övertygande den tidigare bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det nya materialet för att resning ska komma i fråga. Principiellt är det relevant vid prövning av en resningsfråga inte hur resningsinstansen själv skulle vilja avgöra målet utan hur den domstol som avgjort det skulle ha dömt om den haft tillgång till det nya materialet. Praktiskt sett har man emellertid sällan någon grund för att anta annat än att denna hypotetiska bedömning sammanfaller med resningsinstansens egen bedömning av det samlade bevismaterialet. Den prövning av det nya materialets betydelse som ska ske i resningsärendet måste därför kunna involvera – och torde i praktiken oftast involvera – en omprövning av värdet av tidigare förebringad bevisning (se Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201).

Som nämnts krävs för beviljande av resning enligt tilläggsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken att det finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts. Vidare krävs att någon ny omständighet eller något nytt bevis tillkommit. Tilläggsregeln är avsedd att utgöra en undantagsregel och kan enligt Welamson-Munck inte rimligtvis ges en tolkning enligt vilket kravet på sannolikhet skulle nedsättas generellt. I så fall skulle ju huvudbestämmelsen med dess sannolikhetskrav bli helt meningslös. I stället måste tilläggsregelns rekvisit ”synnerliga skäl” och hänvisningen till vad ”i övrigt förekommer” ges tillämpningen att sannolikhetskravet nedsätts endast när särskilda omständigheter föreligger (se Welamson och Munck, a.a., s. 203).

I NJA 1992 s. 625 uttalade Högsta domstolen att resning får beviljas enligt tilläggsregeln bl.a. om det med hänsyn till ny återopad bevisning och vad som i övrigt förekommit finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan, om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts. Med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel bör tilläggsregeln ges en restriktiv tillämpning. Högsta domstolen uttalar att regeln i fall av ny bevisning bör användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet. En sådan särskild omständighet anges kunna vara att resonemanget i den dom resningsansökningen avser verkar mindre övertygande i belysning av de nya bevisen.

Min bedömning

Jag vill inledningsvis framhålla att förevarande mål enligt min uppfattning inte innehåller några frågor som är av intresse ur prejudikatsynpunkt. Jag avstyrker prövningstillstånd på denna grund.

Frågan är om den nya bevisning som finns i målet är av sådant slag att det finns grund för resning och därmed grund för extraordinär dispens.

Av inhämtade bankuppgifter framgår att ett kreditkort tillhörande MJ använts för betalning om 195 kr på Pizzeria del Piero den 20 augusti 2015 kl. 12.19:54 (se s. 5 i tilläggsprotokoll daterat den 19 februari 2016 jämförd med s. 1 i tilläggsprotokoll daterat den 29 februari 2016, båda tidigare ingivna till Högsta domstolen).

Mot bakgrund av inhämtade bankuppgifter har förundersökningen kompletterats med ett nytt polisförhör med målsäganden MJ (tilläggsprotokoll daterat den 25 april 2016, se bilaga). Enligt vad som har antecknats i förhöret vidhåller MJ att han inte varit på Pizzeria del Piero den aktuella dagen. Han uppger att flera andra personer, däribland den i detta mål förekommande [TM], haft tillgång till nämnda kreditkort under den aktuella tiden.

Jag kan mot denna bakgrund inte se att om de nya uppgifterna hade åberopats i hovrätten detta sannolikt skulle ha lett till att RK frikänts eller att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelser. Jag anser inte heller att det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva RK skuld.

Jag avstyrker prövningstillstånd.

Bevisning

Jag ber att få återkomma med bevisuppgift och med mina synpunkter på målets fortsatta handläggning för det fall Högsta domstolen meddelar prövningstillstånd i målet.

Kerstin Skarp

My Hedström

Bilaga

Tilläggsprotokoll daterat den 25 april 2016

Kopia till

Utvecklingscentrum Stockholm
Åklagarkammaren i Halmstad (AM-117299-15)
Kammaråklagaren Ann-Christin Claesson